

MODÜL 2: DEMOKRATİK VATANDAŞLIK VE İNSAN HAKLARI EĞİTİMİ PROJESİ (DVİHEP) TANITIMI

Modülün Hedef Kitleleri

- Öğretmenler
- Okul ve eğitim yöneticileri
- Maarif müfettişleri

Modülün Hedefleri

Oturumun sonunda katılımcılar:

- DVİHEP'nin geçmişi hakkında bilgi edinebilecek,
- DVİHEP'nin genel yapısı hakkında bilgi edinebilecek,
- DVİHEP'nin bileşenlerini tanıyacak,
- DVİHEP kapsamında Kapasite Geliştirme Çalışma Grubunu'nun görevlerini fark edecek,
- Kapasite Geliştirme Stratejisi hakkında bilgi sahibi olacaklardır.

Modülün Süresi

- 45 dk. sunu

Eğitim İçin Gerekli Malzemeler

- Flash player programı yüklü bir bilgisayar,
- Projeksiyon aleti,
- Demokratik Vatandaşlık ve İnsan Hakları Projesi Tanıtımına dair prez sunumu,
- Oturuma ilişkin bilgi notu,

Demokratik Vatandaşlık ve İnsan Hakları Eğitimi Projesi

Milli Eğitim Bakanlığı uzun yıllardır Demokrasi, demokratik vatandaşlık ve insan hakları konusunda çeşitli çalışmalar ve projeler yürütmüştür. Bu çalışmalar ve projeler sayesinde Bakanlığın kurumsal hafızasında ciddi bir tecrübe oluşmuş ve bu tecrübenin yaygınlaştırılması için kimi çalışmalar, ortaklıklar ve düzenlemeler gerçekleştirilmiştir. Okul meclisleri, demokratik

vatandaşlık eğitimi, tarih öğretimi, çocukların insan hakları eğitimi vb. çalışma ve projeler bu tecrübenin örneklerinden bazılarıdır. Demokrasi, demokratik vatandaşlık ve insan hakları konusunda pek çok ülke ve pek çok uluslararası örgüt de çalışmalar yapmaktadır. Bu örgütler arasında kuruluş felsefesi bakımından bahsedilen konu içerikleri ile ilgili derinlemesine çalışmalar yapan, strateji belgeleri hazırlayan ve sunan uluslararası örgütlerden bir tanesi de Türkiye Cumhuriyeti'nin de kurucu üyesi olduğu Avrupa Konseyidir. 1949 yılında Avrupa çapında insan hakları, demokrasi ve hukukun üstünlüğünü savunmak amacıyla Avrupa çapında kurulmuş hükümetler arası bir kuruluştur. Avrupa Birliği'nden farklı bir örgütlenmedir. Kuruluş felsefesinden kaynaklı olmak üzere insan hakları, demokrasi ve hukukun üstünlüğü gibi konularda ciddi bir tecrübesi bulunan örgüt son yıllarda özellikle demokratik vatandaşlık eğitimi, tarih öğretimi, herkes için spor ve kültürler arası eğitim gibi başlıklarda ciddi çalışmalara imza atmaktadır. Türkiye Cumhuriyeti, Avrupa Konseyi'nin kurucu üyesi olması sıfatıyla Milli Eğitim Bakanlığı düzeyinde bu çalışmalarda etkin rol almakta, politika ve strateji belirlemede öncü bir rol oynamaktadır. 1990'lı yıllardan beri süregelen Demokratik Vatandaşlık Eğitimi başlıklı çalışmalarda ülke koordinatörlüğü özellikle Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı düzeyinde temsil edilmektedir.

Projenin Geçmişi

Avrupa Konseyi kapsamında uzun yıllardır yürütülen Demokratik Vatandaşlık Eğitimi bu proje için önemli bir alt yapı ve birikim sağlamaktadır. Bu çalışmaların geçmişini şu şekilde sıralamak mümkündür.

1997-2000 – Kavram, tanım, strateji: Demokratik Vatandaşlık Eğitime ilişkin temel kavramların ve tanımların yapılması ile genel stratejinin belirlenmesine yönelik çalışmaların yapıldığı dönem.

2001-2004 – Politika, iletişim ağı, aktivite: Kurumsal anlamda politika geliştirilmesi ve politika belgelerinin hazırlandığı, Avrupa Konseyi üyesi ülkeler arasında Demokratik Vatandaşlık Eğitimi iletişim ağının kurulduğu ve ülke koordinatörlükleri eliyle yönetildiği ve çeşitli aktivitelerin geliştirildiği dönem.

2005 – Eğitim Yoluyla Avrupa Yurttaşlık Yılı: Bakanlar Komitesi kararı ile 2005 yılının Eğitim Yoluyla Avrupa Yurttaşlık Yılı ilan edildiği ve üye ülkelerde çeşitli faaliyetlerle kutlandığı dönem.

2006-2009 – Sürdürülebilirlik ve yeterlilik: Demokratik Vatandaşlık Eğitimi'nin sürdürülebilirliğinin sağlanması için çalışmaların yapıldığı ve alana ilişkin öğretmen yeterliliklerinin belirlendiği dönem.

2010-2014 – Öncelikler, ihtiyaçlar, metotlar: Ülkeler bazında önceliklerin, ihtiyaçların ve bu öncelik ve ihtiyaçlara göre çeşitli metotların belirlendiği dönem.

Projeye Genel Bakış

Projenin Amaçları

Proje, çeşitli faaliyetlerle Millî Eğitim Bakanlığı'nın Demokratik Vatandaşlık Eğitimi ve İnsan Hakları Eğitimi (DVE/İHE) alanındaki kapasitesini güçlendirmeyi hedeflemektedir. Başlıca faaliyetler arasında, DVE/İHE ile ilgili mevzuat ve ders programlarının gözden geçirilerek geliştirilmesi ve ortaöğretim programındaki seçmeli DVE/İHE dersinin yeniden tasarlanması; eğitim materyallerinin hazırlanması; Millî Eğitim Bakanlığı personelinin kapasitesinin güçlendirilmesi; okul öncesi, ilköğretim ve ortaöğretimle ilgili toplulukların (öğrenciler, öğretmenler dışında kalan okul/kurum personeli, ebeveynler ve toplum liderleri gibi) DVE/ İHE alanındaki farkındalık düzeyinin artırılması ve okul öncesi eğitimden başlayarak ortaöğretimin sonuna kadar okullarda demokratik okul kültürünün yerleştirilmesi ve demokratik okul yeterlilik çerçevesinin hazırlanması bulunmaktadır.

Projenin Yaklaşımı

Proje kapsamında Avrupa Konseyi, Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı başta olmak üzere Millî Eğitim Bakanlığı ile yakın işbirliği halinde çalışacaktır. Avrupa Konseyi'nin, bugün gerek Avrupa'da gerekse Avrupa dışında bu alanda lider programlardan biri olarak geniş ölçekte tanınan "Avrupa Konseyi'nin Demokrasiyi Öğrenme ve Yaşama Programı" temelinde önerilerde bulunması, destek ve rehberlik sunması öngörülmüştür.

Benimsenen yaklaşım, interaktif çalıştaylar, seminerler ve çalışma grubu faaliyetleri olmak üzere yakın işbirliği gerektiren yoğun bir çalışma programını içermektedir. Seçilmiş pilot illere/okullara yapılacak saha ziyaretleri, hem ilköğretim hem de ortaöğretim düzeyinde DVİHE Programının geliştirilmesi ve tanıtılmasının yanı sıra paydaşların ve yararlanıcıların tam olarak sürece dâhil edilmesi bakımından çalışmaların önemli bir parçasını oluşturmaktadır.

DVİHE Projesi faaliyetlerini, her bir aktivite için oluşturulan altı farklı çalışma grubu vasıtasıyla sürdürmektedir. Çalışma grupları, çalıştaylar/toplantılar/faaliyetler sırasında yerli ve yabancı uzmanlarla görüş ve bilgi alışverişinde bulunacak ve "Proje Eylem Plan"ında tanımlanan sonuç/ölçütlere ulaşılmasında aktif rol oynayacaktır.

DVİHE Projesi, Proje sonuçlarının sürdürülebilirliğini sağlamak için:

- DVE/İHE Programının ulusal düzeyde yaygınlaştırılması için genel ilkelere özellikle önem verecektir;
- MEB personelinin kapasitenin geliştirilmesine yönelik eğitimler kapsamında aday öğretmenler, okul öğretmenleri ve müdürleri, ders kitabı analiz uzmanları, ders kitabı ve öğretim programı uzmanları ile mevzuat uzmanları, müfettiş, müfettiş yardımcıları ve ders kitabı yazarlarını kapsayan bir “Eğiticilerin Eğitimi” yaklaşımı benimseyecek ve söz konusu “Eğiticilerin Eğitimi” programını, gelecekte diğer potansiyel eğiticilerin eğitimini de içine alacak şekilde düzenleyecektir.

Proje kapsamındaki önemli kararları Yönlendirme Komitesi almakla birlikte, Proje'nin günlük yönetiminden sorumlu olmak üzere Avrupa Konseyi Ankara Program Ofisi bünyesinde bir Proje Yönetim Ekibi oluşturulmuştur.

Coğrafi Kapsam

Proje, 10 farklı pilot bölgeyi ve özellikle de Edirne, Elazığ, İstanbul, Kon- ya, Manisa, Mardin, Mersin, Sakarya, Samsun ve Yozgat illerini içine al- maktadır. Pilot iller bir dizi coğrafi, demografik ve sosyo-ekonomik kriter göz önünde bulundurularak seçilmiştir, söz konusu kriterlere, illerin sos- yo-ekonomik açıdan gelişmişlik düzeyi; MEB'in illerde yürütmekte olduğu proje sayısı; demografik ve kültürel çeşitlilik; illerin proje yönetme kapasitesi ve Türkiye'de nüfusun coğrafi dağılımı örnek olarak verilebilir.

Ayrıca Projeye dâhil edilmek üzere her ilden iki pilot okul seçilecektir.

Projenin Süresi

Proje 01 Haziran 2013 tarihinde başlamış olup süresi 36 aydır.

Projenin Bütçesi

Avrupa Konseyi'nin % 5 katkısı ile birlikte, IPA 2009 kapsamında 6.1 milyon avro, programı tamamlayıcı nitelikte bir hibe programı için de ayrıca 3 milyon avrodur.

Hedef Gruplar

Projenin hedef grupları, eğitim alanında politika yapıcıları ve uygulayıcılar (İl Millî Eğitim Müdürlükleri, yerel yönetimler, mevzuat uzmanları, öğretmenler ve öğretmenlerin dışında okullarda görev yapan personel, ders kitabı yazarları, öğretim programlarını hazırlayanlar, müfettişler,

öğretmen eğitimcileri), okul aile birlikleri ve eğitim alanında faaliyet gösteren sivil toplum kuruluşlarıdır.

Nihai Faydalanıcılar

Nihai faydalanıcılar ise ilköğretim ve ortaöğretim öğrencileri ile ebeveynlerdir.

Beklenen Sonuçlar

Eğitim mevzuatının (tüzük, yönetmelik ve yönergeler) DVE/İHE ilkeleri zemininde analiz edilmesi ve güçlendirilmesi. Demokratik vatandaşlık ve insan hakları eğitimi ilkeleri ışığında okul öncesi eğitimden ortaöğretime kadar tüm eğitim programlarının güçlendirilmesi;

Ortaöğretim programındaki seçmeli DVE/İHE dersinin ve ders kitabının yeniden tasarlanması, ortaöğretim ders programı ile mevcut ilköğretim ders programının birbirini tamamlayıcı nitelikte olmasını sağlamak ve ilerlemeyi güvence altına almak için ilköğretim zo- runlu dersi öğretim programı ve ders kitabının genel uygulamanın ardından gözden geçirilmesi ve öğretmenlere uygulanan hazırlık programının DVE/İHE bakış açısıyla gözden geçirilmesi ve yeniden düzenlenmesi;

DVE/İHE'ye ilişkin yeni eğitim ve farkındalık artırma materyallerinin tasarlanması ve geliştirilmesi;

Geliştirilen programın ve proje faaliyetleri çıktılarının kamu ve ilgili yararlanıcılarla paylaşmak üzere çalıştay/seminer/toplantı organize edilmesi;

Millî Eğitim Bakanlığı'nın DVE/İHE konusunda kapasitesinin güçlendirilmesine yönelik destek sağlanması ve Millî Eğitim Bakanlığı (MEB) personeline ilgili alanda eğitim verilmesi;

Demokratik Okul Kültürünün, Demokratik Okul Yeterlilik Çerçevesi ve EI Kitabı'nın geliştirmesini takiben söz konusu Çerçeve ve EI Kitabı'nın pilot okullarda tanıtılması ve uygulamaya konulması;

DVE/İHE ile ilgili kapsamlı bir iletişim stratejisinin geliştirilmesi ve farkındalık yaratma faaliyetlerinin düzenlenmesi;

Millî Eğitim Bakanlığı personeline yönelik, proje faaliyetleri sırasında edinmiş oldukları bilgileri pekiştirmek ve uygulamaya koymalarına imkan sağlamak üzere çeşitli Avrupa ülkelerine çalışma ziyaretleri organize edilmesi.

Çalışma Grupları

Mevzuat Tarama Çalışma Grubu: Mevzuat Tarama Çalışma Grubu, DVE/İHE alanında Türkiye Cumhuriyeti'nde yürürlükte olan eğitim mevzuatının demokratik vatandaşlık ve insan hakları açısından incelenmesi, gözden geçirilecek yasal düzenlemelerin ve ilgili maddelerinin belirlenmesi ve eğitimle ilgili yasal düzenlemelerin geliştirilmesine yönelik tavsiyelerin hazırlanmasından sorumludur.

Program Tarama Çalışma Grubu: Program Tarama Çalışma Grubu, Demokratik vatandaşlık ve insan hakları ışığında mevcut programların gözden geçirilmesi, değerlendirmelerin yapılması ve çalışma ziyaretlerinin çıktıları temelinde programa yönelik önerilerin geliştirilmesi aracılığıyla demokratik vatandaşlık ve insan hakları eğitimi ilkeleri kapsamında ilköğretimden ortaöğretime kadar bütün eğitim programlarının güçlendirilmesinden sorumludur.

Program Geliştirme Çalışma Grubu: Program Geliştirme Çalışma Grubu, İlköğretimde zorunlu ders olarak okutulan demokratik vatandaşlık ve insan hakları eğitimi ders programı ve kitabının gözden geçirilmesi, ortaöğretimde seçmeli ders olarak okutulan demokratik vatandaşlık ve insan hakları eğitimi ders programı ve kitabının yeniden tasarlanması, yeniden tasarlanan ortaöğretim programının pilotlanması ve aday öğretmenlere uygulanan hazırlık programının DVE/İHE bakış açısıyla gözden geçirilmesi ve yeniden düzenlenmesinden sorumludur.

Materyal Geliştirme Çalışma Grubu: Materyal Geliştirme Çalışma Grubu, Avrupa ve diğer ülkelerde yayımlanan eğitim ve farkındalık yaratma materyallerinin incelenmesi, okul öncesi eğitimden başla- yarak ortaöğretimin sonuna kadar öğrenciler için DVE/İHE alanında ilgili materyallerin geliştirilmesi, geliştirilen bu materyallerin pilot okullarda dağıtılması ve uluslararası kabul edilmiş sözleşme / deklasyonları da içeren DVE/İHE ile ilgili bir iletişim / bilgilendirme paketinin hazırlanmasından sorumludur.

Kapasite Geliştirme Çalışma Grubu: DVE/İHE alanında MEB Personelinin eğitime ilişkin, Kapasite Geliştirme Çalışma Grubu, program ve mevzuat geliştirme uzmanlarına, ders kitabı değerlendirme uzmanlarına, ders kitabı yazarlarına, müfettişler ve müfettiş yardımcılara, pilot okullardaki okul yöneticileri ve öğretmenlere eğitim verecek olan öğretmenlerin, uzman eğitimcilerin eğitimden sorumludur.

Demokratik Vatandaşlık ve İnsan Hakları Eğitimi Projesi- Kapasite Geliştirme Stratejisi

DVİHEP Kapasite Geliştirme Stratejisi Kapasite Geliştirme Çalışma Grubu'nun proje kapsamında tanımlanan görevlerini yerine getirmek amacıyla oluşturulan stratejidir. Buna göre

DVİHEP Kapasite Geliştirme Stratejisi çok boyutlu kapasite geliştirme yaklaşımını benimsemiştir. Bu boyutlar sırasıyla bireysel kapasite, kurumsal kapasite ve sosyal kapasite olarak adlandırılmıştır.

Bireysel Kapasite:

Bireysel kapasite geliştirme faaliyetlerinde temel amaç genelde bireylerin özelde ise öğretmenlerin kapasitelerinin, dolaylı olarak da öğrenci kapasitesinin artırılmasını sağlamaktır. Bireysel kapasitenin ölçütleri olarak deneyimlerin, bilgi-beceri ve tutumların, motivasyonun ve iletişim becerilerinin artırılması hedeflenmiştir. Bu hedeflerin gerçekleştirilmesine yönelik olarak ise DVİHE içerik eğitimi, yöntem bilgisi ve eğitici eğitimi vb. gerçekleştirilmektedir. Gerçekleştirilen kapasite geliştirme faaliyetleri öğretmen kapasitesi ile ders içi materyal geliştirme ve kullanma kapasitesini arttırmaya yöneliktir.

Kurumsal Kapasite:

Kurumsal kapasite geliştirme faaliyetlerinde temel amaç genelde Milli Eğitim teşkilat yapısının özelde ise okulların kapasitelerinin artırılmasını sağlamaktır. Kurumsal kapasitenin ölçütleri olarak yönetsel, organizasyonel, sistemsel ve prosedür ile mevzuata dayalı becerilerin artırılması hedeflenmiştir. Bu hedeflerin gerçekleştirilmesine yönelik olarak ise demokratik okul yönetimi, demokratik öğrenme topluluğu vb. eğitimler gerçekleştirilmektedir. Gerçekleştirilen kapasite geliştirme faaliyetleri sistem kapasitesi ile yönetim kapasitesini arttırmaya yöneliktir.

Sosyal Kapasite:

Sosyal kapasite geliştirme faaliyetlerinde temel amaç veliler ile sivil toplum örgütlerinin kapasitelerinin artırılmasını sağlamaktır. Sosyal kapasitenin ölçütleri olarak duyarlılık, sorumluluk ve farkındalık becerilerinin artırılması hedeflenmiştir. Bu hedeflerin gerçekleştirilmesine yönelik olarak ise sürdürülebilir demokratik vatandaşlık eğitimi, okul-sivil toplum işbirliği ile farkındalık eğitim vb. gerçekleştirilmektedir. Gerçekleştirilen kapasite geliştirme faaliyetleri sorumluluk ve farkındalık kapasitesini arttırmaya yöneliktir.

DVİHE PROJESİ ULUSAL KAPASİTE GELİŞTİRME AĞI

DVİHE Projesi Kapasite Geliştirme Çalışma Grubu bireysel, kurumsal ve sosyal kapasiteleri geliştirmek amacıyla eğitimler planlamış ve bunların bir kısmı gerçekleştirilmiş bir kısmı ise takvime bağlı olarak gerçekleştirilmektedir. Oluşan yeni durum ve ihtiyaçlara göre eğitim takvimleri güncellenmektedir. Üç boyuttaki kapasitenin geliştirilmesi için hedef olarak 81 il seçilmiştir. Projenin kimi çıktılarının tüm ülkede yaygınlaştırılması için pilot iller dışındaki tüm iller kapasite geliştirme çalışma grubunun faaliyet kapsamına alınmıştır. Bu çerçevede 81 ilden eğitime katılan yaklaşık 200 öğretmene iki defa, 81 ilden eğitime katılan yaklaşık 81 il milli eğitim müdürlüğü yöneticilerine

bir defa, 81 ilden eğitime katılan yaklaşık 200 okul müdürüne bir defa ve yine 81 ilden eğitime katılan yaklaşık 81 eğitim denetmenine bir defa olmak üzere eğitim verilmiştir. Öğretmen ve okul müdürleri için gerçekleştirilen eğitime illerdeki okul ve öğretmen sayıları göz önünde bulundurularak il sayısından fazla katılımcı davet edilmiştir. Veliler ve STK'lar için ise eğitimler planlama aşamasındadır. Bu eğitimler sonunda her ilde;

- İl Millî Eğitim Müdürlüğü Yöneticisi
- İl Eğitim Denetmeni
- Okul Müdürleri
- Öğretmenler
- Veliler
- STK Temsilcisi

olmak üzere bir il ekibi oluşturulmuştur.

Kapasite geliştirme çalışmalarının il düzeyindeki eğitimlerinin il ekibi tarafından planlanması ve koordine edilmesi öngörülmüştür. Buna göre il ekibinde yer alan üyeler eğitici eğitimcisi olarak tanımlanmaktadır. İl düzeyindeki eğitici eğitimcilerinin kendi meslektaşlarını eğitmesi üzerine kurgulanan şelale eğitimi (cascade training) illerdeki kapasite geliştirme faaliyetlerinin temel işleyişini oluşturmaktadır. Bu işleyiş aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.*

PROJE EKİBİ	EĞİTİMİN VERİLECEĞİ GRUP	GÖZLEMCİ
İL MİLLİ EĞİTİM MÜDÜRLÜĞÜ YÖNETİCİSİ	DİĞER İL MİLLİ EĞİTİM MÜDÜRLÜĞÜ YÖNETİCİLERİ	PROJE EKİBİ
İL EĞİTİM DENETMENİ	DİĞER İL EĞİTİM DENETLEYİCİLERİ	İL MİLLİ EĞİTİM MÜDÜRLERİ VE PROJE EKİBİ
OKUL MÜDÜRLERİ	DİĞER OKUL MÜDÜRLERİ	İL EĞİTİM DENETLEYİCİLERİ VE PROJE EKİBİ
ÖĞRETMENLER	DİĞER ÖĞRETMENLER (Felsefe ve Tarih)	OKUL MÜDÜRLERİ VE PROJE EKİBİ

* İl Eğitim Planları eğitim materyalinin sonunda verilmiştir. Bu işleyiş eğitim materyalindeki Modül 13 Takım Oluşturma ile ilişkilendirilmelidir.